

Дослідження розвитку економічної системи як детермінованої на сьогодні втратило свою актуальність. Ми не можемо чітко передбачити майбутнє. Проте використання міждисциплінарного підходу в економічних дослідженнях дає потужний поштовх для подальшого пошуку пояснень причин кризових коливань.

Література

1. Асланов Л. А. Культура и власть. Философские заметки. Кн. 1. — М.: Изд-во ИТРК, 2001. — 496 с.
2. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. — 5-е изд. — М.: Политиздат, 1987. — 590 с.
3. Осипов Ю. М. Опыт философии хозяйства. Хозяйство как феномен культуры и самоорганизующаяся система. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990.
4. К. Майнцер. Сложность и самоорганизация возникновения новой науки и культуры на рубеже веков. // <http://spkurdyumov.narod.ru/Man.htm>
5. Панорама экономической мысли конца XX столетия: Под ред. Д. Гринуюэ, М. Блини, И. Стюарта. — СПб.: Экономическая школа. 2002.

УДК 330.1

І. Ф. Радіонова

ВІРТУАЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІК ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕКОНОМІЧНИХ КОЛИВАНЬ

Загальною рисою *віртуальної (позірної)* економіки є намагання її суб'єктів ігнорувати певні економічні закони, що мають об'єктивне підґрунтя. Причиною такого ігнорування стає мета пришвидшеного зростання, швидкого збагачення через спекулятивні операції, володіння монопольними правами тощо [1, с. 39]. Якщо економічні закони — це умови перебування економіки в стані динамічної рівноваги і цей стан є об'єктивним, то зв'язок між віртуальністю та економічними коливаннями виглядає як достатньо очевидний.

Існують, принаймні, три прояви віртуальності, що стосуються проблеми економічних коливань:

— віртуальність розвинених економік з гіпертрофованим фондовим ринком,

— віртуальність інформаційних економік з використанням електронного простору для здійснення операцій,

— віртуальність перехідних економік із загальмованими перетвореннями

Теорія економічних коливань вже більш як півтора століття пояснює економічну динаміку — відхилення від стану рівноваги та повернення до неї — з врахуванням різних впливових чинників, серед яких:

— технологічні зміни та структурні зрушення виробництва (інноваційна теорія циклу кінця XIX ст. та теорія реального — бізнес—циклу кінця XX ст.),

— грошові, або монетарні імпульси (теорія руху грошей і кредиту 1930-х рр. та монетаристське уявлення про співвідносність темпів змін грошової та товарної маси 1960-х — 1980-х рр.),

— асинхронність розвитку пов'язаних сфер та процесів (галузей, що виробляють засоби виробництва і предмети споживання, процесів виробництва і споживання, споживання і заощадження у теоріях кінця XIX ст. — 1930-ті рр.).

Саме асинхронність розвитку, яка безпосередньо пов'язана з феноменом віртуальності, набуває особливого значення для пояснення економічних коливань кінця XX — початку XXI ст.

Віртуальність *розвинених економік* виявляється у асинхронності розвитку реального та фінансового секторів.

Найбільш очевидно фундаментальна ознака віртуальності — намагання ігнорувати економічні закони при швидкому збагаченні — втілилася у надмірній автономності фінансової сфери [2; 3].

Проявами автономного від реального сектору розвитку фінансової сфери розвинених економік у кінці XX — на початку XXI ст. стали:

— мережі хедж-фондів, що передбачають можливість тимчасового «перегрівання» ринку, та їх дестабілізуючий вплив, як наприклад, загроза глобальній фінансовій системі з боку LTCM хедж-фонду влітку 1998 р.;

— ірраціональність ціноутворення на фондових ринках, як, наприклад, 20 % падіння акцій упродовж дня у жовтні 1987 р. або 40 % падіння — у лютому 2003 р.;

— фінансові бульбашки (1990-х рр. у Японії, 2000-х рр. у США) — як прояв ірраціонального оптимізму гравців фондового ринку, що має наслідком тривалу економічну депресію [4; 5].

Віртуальність *інформаційних економік* з широким застосуванням мережевих каналів для здійснення економічних операцій виявилася у орієнтованості її суб'єктів на тривале, неінфляційне зростання без економічних коливань та ресурсних обмежень. Така орієнтованість забезпечувалася гіпотезами нової інформацій-

ної економіки, що спиралась на факти сприятливої економічної кон'юнктури 1990-х років, а саме:

- про безпосередній зв'язок між кризами та браком інформації;
- про раціональність поведінки економічних суб'єктів, озброєних повною інформацією;
- про здатність нових технологій забезпечувати таку повноту інформації, яка запобігатиме перевиробництву;
- про здатність інформації перетворюватися на ресурс, який, за своїм значенням, перевершує інші обмежені ресурси, наприклад, природні.

Фіаско нової інформаційної економіки в поясненні економічних коливань, як стало зрозуміло з часом, було спричинене відсутністю прямого зв'язку між доступністю інформації та раціональністю економічних суб'єктів. Натомість, доступність і надмірний неконтрольований розвиток інформаційної сфери часто створював передумови свідомого формування хибних уявлень та деформовану поведінку. Проявом останньої стало, зокрема, безпідставно стрімке зростання попиту, відповідно, — курсів акцій Інтернет та телекомунікаційних компаній на межі ХХ — ХХІ ст.

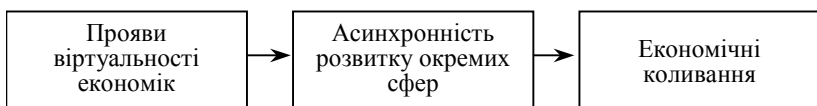
Віртуальність *перехідних економік*, породжена штучним гальмуванням ринкових перетворень. Вона виявляється у позірному збільшенні обсягів виробництва за рахунок державного перерозподілу (субсидій, держзамовлень, контролю за цінами, м'яких бюджетних обмежень тощо), з одного боку, та фактичному зменшенні цих обсягів за рахунок тіньової економіки, неефективності використання виробничих ресурсів — з іншого.

Асинхронність виробничої та розподільчої сфер у перехідних економіках підтримується нерегульованістю умов господарювання та браком ринкових інститутів, серед яких: механізми гарантування виконання договірних зобов'язань, функціонування ринків виробничих ресурсів тощо.

Властива перехідним економікам віртуальність породжує рух у бік постійного нерівноважного стану, відтак, йдеться про коливання у напрямку «від рівноважного стану».

Висновки:

• Особливості сучасних економічних коливань можуть пояснюватися з позицій таких зв'язків:

• Основними проявами асинхронності розвитку, що визначають економічні коливання на початку ХХІ, стали: невідповідність реальної і фінансової, реальної і інформаційної сфери у розвинених економіках, розподільчої та виробничої сфер — у перехідних економіках.

Література

1. *Грегори П.* Віртуальна економіка України: рух до постійного нерівноважного стану / У збірнику: Україна у перехідному періоді. Досвід і стратегія: Пер. з англ. — К., 2000, — С. 37—43.

2. *Бернстайн П.* Фундаментальные идеи финансового мира. Эволюция: Пр. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2009. — 246 с.

3. *Боннер У., Уиттин Э.* Судный день американских финансов. Мягкая депрессия ХХІ века / пер. с англ. — Челябинск: Социум, 2008.

4. 2008—2009 Financial Crisis: Causes and Effects // cashmoneylife.com/2008/09/29/economic-financial-crisis-2008-causes

5. *Zwick M, Zwick L.* The Economic crises of 2008—2009: the Logic of the Market is Unacceptable/ *Houston Catholic Worker*, Vol. XXIX, № 1, 2009

УДК 338

Я. Б. Рокало

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ В КРАЇНАХ G7 ПІД ЧАС ВЕЛИКОЇ ДЕПРЕСІЇ

Криза — це переломний етап у функціонуванні будь-якої системи, на яку вона піддається впливу ззовні або зсередини, що вимагає від неї якісно нового реагування. Основна особливість кризи укладається в погрозі руйнування системи. Кризові ситуації і явища можуть розвертатися на різних рівнях: особистості, групи людей, підприємства (організації, фірми), галузі, регіону, держави, групи держав.

У найбільш загальному виді кризові явища, обумовлені впливом зовнішніх і внутрішніх факторів (невизначеності), класифікуються за наступними основними причинами їхнього виникнення:

- непередбачені події, що раптово настали, у зовнішній середовищі (зміна політичної ситуації в державі, зміна податкового законодавства й цін, коливання валютного курсу й т.д.);

- зміни відносин суб'єкта керування з його контрагентами;